Rebut: 21-II-2009
Acceptat: 26-III-2009

UNA NOVA IDENTIFICACIÓ DEL POETA LLUÍS ICARD, EN L'ENTORN DE MARGARIDA DE PRADES I DE MARIA DE CASTELLA

Jaume Torró
Universitat de Girona

Lluís Cabré
Universitat Autònoma de Barcelona

L'obra del poeta Lluís Icard és prou coneguda. La va estudiar i editar Joaquim Molas (1962, 1984), Giuseppe Tavani (1988) n'analitzà la versificació, i la seva lírica ha tingut un cert relleu perquè fou un dels poetes que adreçaren versos a la reina viuda Margarida de Prades. En la seva producció també destaca una llarga *Consolació* amorosa, el primer text literari català que es fa ressò de la teoria mèdica de l'*amor hereos* tal com es va aplicar a la poesia cortesana (Cabré 2002). En aquest article voldríem proposar en primer lloc una nova identificació del poeta, fins ara incerta: es tractaria de Lluís Icard, donzell, documentat com a batxiller en dret des de 1423 i mort a començament de novembre de 1429. També voldríem resituar les seves cobles (i les d'altres poetes coetanis) per a la reina Margarida, i provar que la «reina regnant» esmentada a la *Consolació* és Maria de Castella. Finalment, apuntem altres indicis per a la valoració històrica de la poesia d'Icard.[1]

1. UNA ALTRA IDENTITAT PER AL POETA LLUÍS ICARD

El *Procés de Corona d'aur contra en Bertran Tudela* de Francesc de la Via (1997: 157-288) se succeeix entre els dies 6 de maig i 24 de juny de 1406. La dama, designada amb el senyal «Corona d'aur», interpel·la Francesc de la Via, com a sots-veguer de Girona, mentre aquest està escoltant de bon matí els ocells en un bell prat. La dama demana

1. Aquest treball s'inscriu en els subprojectes FFi2008-05556-C03-02/FiLO i 03/FiLO finançats pel Ministerio de Ciencia e Innovación.

justícia pel furt d'un guant i per una cobla que publica el robatori i que ella considera difamatòria. Francesc de la Via es veu obligat a acceptar el cas i nomena assessor Guillem Icard (vv. 606-609). En efecte, Martí I nomenà Guillem Icard, doctor en decrets, jutge ordinari de Girona, amb data de Barcelona del 15 de gener de 1405.[2] Arseni Pacheco donà a conèixer el document d'aquest nomenament (Via 1997: 187). En el mateix registre, pocs folis abans consta el nomenament de sots-veguer de Francesc de la Via, ciutadà de Girona, amb data de Barcelona del 16 de gener de 1405.[3] Uns quants versos més endavant del mateix *Procés* se'ns diu que Guillem Icard és del lloc de Falset (vv. 733-734). Aquest serà el fil que estirarem.

A finals del segle XIV, Joan d'Aragó, comte de Prades, nomenà Pere Icard procurador general vitalici de la vila de Falset (Gort 2003: 86). Ho fou també del comtat de Prades. En morir el comte Joan el 1414, s'inicià un plet per la successió, ja que el seu hereu, Pere de Prades, havia mort el 1395 i havia deixat cinc filles. Durant aquests anys, Pere Icard consta com a procurador del comtat de Prades fins a la seva mort el 1423, quan el succeeix Galceran de Requesens.[4] Durant aquest període, els Icard entraren en contacte amb la casa reial, emparentaren amb el governador general Lluís de Requesens i amb el batlle general Pere Basset. En alguns documents Pere Icard consta encara com a Pere Aycard.[5] El 1391 adquirí dels Olzinelles els drets senyorials de Torredembarra[6] i la jurisdicció de Joan I,[7] i dels seus fills Manuel i Melcior descendiren els Icard de Torredembarra.[8] Succeí Pere Icard en la baronia el seu fill Manuel, el qual es casà amb Eufrasina, filla de Pere Basset (Martorell / Valls 1911-1912: 593, 621-625). Manuel Icard, en morir, deixà el seu germà Melcior, cavaller, tutor dels seus fills amb Eufrasina:

2. ACA, Cancelleria, reg. 2219, f. 100.

3. ACA, Cancelleria, reg. 2219, ff. 97v-98v. Donà a conèixer el document Guilleré (1993-1994: I, 137), i així ho recollí Alberni (2007: 84-85).

4. ACA, Cancelleria, reg. 2674, f. 136v: «Mossèn Bernat Johan [de Cabrera, comte de Mòdica]. Vertaderament som stat informats que mossèn Pere Ycard, lo qual fins açí ha exercida la procuració del comtat de Prades, és passat d'esta vida, e per aquesta rahó per tal que·l dit comtat no stiga sens procurador havem provehit de la dita procuració al amat uxer d'armes nostre mossèn Galceran de Requesens, de la qual provisió a nostres pregàries és stat content lo noble e amat nostre lo comte de Cardona. Confiants fermament que axí matex vós e altres qualsevol competidors en lo dit comtat serets content de la dita provisió [...]» (Castellnou de Nàpols, 11 de setembre de 1423).

5. Vegeu Gort (2003: 86); ACA, Cancelleria, reg. 1863, f. 156v: «Nostram adiens presentiam Petrus Aycard de Ffalceto nobis humiliter supplicavit [...]» (Barcelona, 25 de juny de 1395); ACA, Batllia, vol. 319 (any 1416), ff. 80r-81v: «Ego Petrus Aycart de Falceto, dominus castrorum et locorum Turris d'en Barra et de Torresbeces» ven el mas Mascarell del terme de Cambrils (Falset, 3 de febrer de 1395); ACA, Patrimonials, Queralt, lligall 23, núm. 2: «Petro Aycart, domino castrorum et locorum Turris d'en Barra et de Torresbesses» compra de la quadra de Guillem d'Esplugues de Torredembarra per Pere Icard (Falset, 24 de setembre de 1394); núm. 14: venda del lloc i el castell de Torredembarra per Francesca d'Olzinelles a Pere Icard «Petrum Aicart», «Petrum Icart» i «Pere Aicart» (Torredembarra, 9 de març de 1391).

6. ACA, Patrimonials, Queralt, lligall 23, núm. 14 (Torredembarra, 9 de març de 1391).

7. ACA, Cancelleria, reg. 1932, ff. 49v-55r, 56v-58r (Vilafranca del Penedès, 4 de desembre de 1391).

8. Sobre els Icard de Torredembarra, vegeu Gramunt (1968: 127-128), Cubells (1980) i Rovira (2003).

Perot, Joan, Elfa i Elisabet.[9] De tots quatre, només Elisabet sobrevisqué per casar-se i tenir descendència. Ho féu amb Jordi Joan Icard, fill de Melcior Icard, senyor de la Vespella,[10] i d'Anna.

Manuel Icard figura també com a lloctinent del batlle general de Catalunya Pere Basset.[11] També un Lluís Icard, donzell, consta com a jurista del batlle general.[12] Se'l documenta també per la venda de dos violaris amb sengles llibres de lleis com a garantia de les rendes davant Francesc Ferrer, notari i jutge de l'audiència. El primer violari fou venut el dia 4 de gener de 1426, i redimit i cancel·lat el 3 de setembre de 1429 (Hernando 2000: 82). El comprador del segon violari fou Pere Suau, notari de Barcelona i antic secretari de la reina Margarida de Prades (Hernando 2000: 84). Al llarg de dos manuals de Francesc Ferrer, es documenta un Lluís Icard, «domicellus, bacallarius utriusque iuris, habitator Barchinone», del 10 d'agost de 1425 fins al 31 d'octubre de 1429.[13] El 4 de novembre de 1429 següent Miquel Sanglada, llicenciat en lleis, dóna fe que els marmessors testamentaris de Lluís Icard li han restituït tres llibres «quos ipse in eius ultimo testamento michi tradi et restitui mandavit ilico morte sua sequta» (Madurell 1963: 87-88). En un document del 28 de maig de 1428 registrat en el segon manual, Lluís Icard consta com a testimoni al costat de Joan Icard, donzell, germà seu.

Jaume Massó i Torrents (1932: 417) suposà gironí el Guillem Icard jutge esmentat per Francesc de la Via, i pensà que era «probablement» pare del poeta Lluís Icard. Aquí proposem que el poeta era Lluís Icard, donzell i batxiller «utriusque iuris», el qual suposem fill de Pere Icard, cavaller de Falset, procurador del comtat de Prades, i parent en grau proper de Guillem Icard jutge. Pere Basset, en canvi, sí que era gironí, fill de Berenguer Basset, ciutadà de Girona, i de Sibília, si bé esdevingué ciutadà de Barcelona.[14]

9. Arxiu Notarial de Vilafranca del Penedès (= ANVP), Jaume Maimó (Manuale), 29 març 1430 – 21 gener 1445: 4 i 7 desembre 1434. És correcta, per tant, la genealogia que estableix Gramunt (1968: 127), i, en canvi, convé corregir Cubells (1980: 43), que fa Jordi Joan Icard fill de Pere, fill de Manuel Icard.

10. ACA, Batllia, vol. 27 (1405-1406), ff. 12v-13r: Pere Icard és citat a prestar homenatge i presenta la carta de venda de la Vespella en franc alou per l'infant Joan a Arnau Germà, mestre en medicina, amb data de Barcelona de 16 d'agost de 1381 (27 d'abril de 1405).

11. ACA, Batllia, vol. 1328, ff. 40-43v (11 d'agost – 19 d'octubre de 1424).

12. ACA, Batllia, vol. 1029, 28r (any 1429); ACA, Cancelleria, reg. 2647, ff. 196v-197r: «Alfonsus etc. Ffideli nostro Ffrancisco d'Alçamora, in legibus licenciato, civitatis Barchinone, salutem et gratiam. Cum nos instante procuratore nostro fiscali velimus cognoscere de quadam appellationis causa, que interposita fuit pro parte Jacobi Traginerii, procuratoris assignati hospitalis nominati d'en Vilar, a quadam declaratione lata per baiulum Cathalonie generalem de consilio Ludovici Ycart, iurisperiti, quondam, de qua causa [ ]» (Lleida, 15 de gener de 1431).

13. Arxiu Històric de Protocols de Barcelona (= AHPB), Francesc Ferrer, Manuale comune primum (1416-1426), Manuale comune secundum (1426-1432).

14. AHPB, Francesc Ferrer, Manuale comune primum (1416-1426): «Sibilia, uxor Berengarii Basset, quondam, civis Gerunde, procuratrix ad hec specialiter et alia legittime constituta a venerabili Petro Basset, licenciato in legibus, cive Barcinone, filio nostro [...]» (30 juny 1417). Martorell / Valls (1911-1912: 578-579, 618-619) ja assenyalaren que els pares de Pere Basset s'anomenaven Berenguer i Sibil·la, si bé dubtaren entre fer-lo gironí o barceloní: «si bé ·ls documents el fan unes vegades ciutadà de Barcelona y altres, més poques, de Girona, certament, ell deuria ser fill de la primera ciutat y axís se diu en cartes en la redacció de les quals devia intervenir personalment» (1911-1912: 579).

Després de Massó, Jordi Rubió i Balaguer (1953: 799 [1984: 307-308]) proposà identificar el poeta Lluís Icard amb un Lluís Icard, àlias de Subirats, donzell, habitant a Lleida, fill de Pere Icard i de Joana de Subirats, el qual fou adobat cavaller entre el 2 de maig de 1429 i el 9 d'abril de 1430.[15] En dubtà raonablement Joaquim Molas (1962: 228): «m'inclinaria a creure que el poeta i el Lluís Icart documentat no són el mateix personatge: el nom d'Icart és molt freqüent i, sembla, el segon era lleugerament més jove que el primer». Ara ens convé argumentar la nova identificació del poeta amb el Lluís Icard, també donzell, batxiller i habitant de Barcelona, més gran que el Lluís Icard de Subirats proposat per Rubió.

1. El nostre Lluís Icard batxiller, com hem vist, és germà d'un Joan Icard donzell el 1428. En aquests anys només documentem dues persones de nom Joan Icard, els quals apareixen junts amb Lluís Icard donzell en una sessió de Corts de 1421. La reina Maria de Castella havia escrit a Pere Icard, cavaller i procurador del comtat de Prades, per tal que enviés a Corts els seus fills i néts:

> La Reyna.
>
> Mossèn Pere. Per ben avenir dels affers del molt alt senyor Rey he de la cosa pública de sos regnes he terres, havem de gran necessitat procura vostre e la presència de vostres fills e néts en les corts que ací celebram. Per què molt affectuosament vos pregam que, si jamés entenets complaure ne servir al dit senyor Rey ne a Nós, encontinent vista la present constuïschats procurador vostre en los actes de la dita cort en Johan Ycart, donzel, nét vostre, portador de la present, ab poder bestant de fermar he consentir en totes aquelles coses que fermaran e consintran lo compta de Cardona e los altres barons e cavallers qui consentran en la subvenció faedora al dit senyor. E no res menys nos tremetats tots los altres fills e néts vostres, qui vinguen per so a la dita cort per la dita rahó. La procuració, emperò, que vós farets és necessari que fassats en nom vostre propri e en nom de procurador e regidor del comptat de Prades. E de açò farets al dit senyor e a Nós plaer e servey assenyalats, los quals sens tot dupte aurem a memòria. E açò vos pregam que desempatxats encontinent. Dada en Barchelona sots nostre segell secret a ·xxx· dies de setembre del ayn mccccxxi. La Reyna.
>
> Al amat micer P. Ycart.
>
> Domina regina madavit michi Guillermo Bernardo de Brugada.[16]

En la sessió de Barcelona del 30 d'octubre de 1421 apareix el nom de Manuel Icard en la cèdula presentada per Pere de Fenollet, vescomte d'Illa i de Canet (*Cortes*: XIII, 236), i el procurador del comtat de Prades i «En P. Icard, En Johan Icard maior, En Johan Icard menor, En Luys Icard» ho fan en la cèdula presentada pel comte Joan Ramon Folc de Cardona (*Cortes*: XIII, 239 i 241). Pere Icard degué fer procurador del comtat de

15. Rubió donà aquests documents: ACA, Cancelleria, reg. 2612, f. 145r: «cum ffidelis noster Ludovicus Icart, alias de Sobirats, domicellus, in civitate Ilerde domiciliatus» (Barcelona, 2 de maig de 1429), f. 175v «dilecto nostro Ludovico Icart, militi» (Tortosa, 9 d'abril de 1431); reg. 2688, f. 76: «mossèn Loýs Ycard» (Barcelona, 13 de febrer de 1432). Molas (1962: 228) afegí aquests altres, pels quals coneixem que era fill de Pere Icard, donzell i ciutadà de Lleida, i de Joana de Subirats: ACA, Cancelleria, reg. 3123, f. 102 (Barcelona, 13 de juny de 1433): reg. 3241, ff. 178v-179v (Barcelona, 27 de juny de 1433).

16. ACA, Cancelleria, reg. 3184, f. 101r.

Prades el seu fill Ramon,[17] i el nét Joan Icard que li portà la lletra de la reina ha d'ésser el Joan Icard menor que veiem amb els donzells Pere Icard,[18] Joan Icard major i Lluís Icard. A partir de la documentació exhumada, Lluís Icard, donzell i batxiller en cascun dret, només pot ésser germà de Joan Icard major, probable pare de Joan Icard menor. En efecte, Melcior Icard, nomena marmessors en el seu testament dictat a Valls el 30 de maig de 1430 el seu germà Manuel Icard i el seu nebot Joan Icard, cavallers,[19] i en aquests anys l'únic Joan Icard cavaller que documentem és un Joan Icard, domiciliat a Vila-rodona, casat amb Violant, hereva de Bernat Amiguet, i pare d'Aldonça, el qual consta com a cavaller des del 17 de febrer de 1427.[20] Aquest mateix Joan Icard consta en el seu testament domiciliat a Tarragona i casat en segones noces amb Clara Ses-Comes; fa una donació a Aldonça, filla de la seva primera esposa Violant; i institueix hereu els seus fills de la segona esposa Guerau, Joan i Pere, per aquest ordre, i, si cap d'aquests visqués, ni hereu de cap d'ells nascut de legítim matrimoni, «quemcumque nomine de Ycart dominum existentem loci Turris d'en Barra».[21] Aquesta darrera clàusula confirma

17. Pere Icard ja tenia els vuitanta anys, i Ramon Icard, fill seu, consta representant-lo en les corts de Tortosa i Montblanc (1414) i regint la procuradoria del comtat en les corts de Tortosa i Barcelona (1421-1423): «Et Raymundus Icart nomine suo et vice ut dixit honorabilis Petri Icart, militis, eius patris», sessió de Tortosa de 20 de març de 1414 (*Cortes*: XI, 317); «Raymundus Icart, domicellus, nomine suo proprio et ut procurator comitatus de Pradis», sessió de Tortosa del 5 de maig de 1421 (*Cortes*: XIII, 20). En les corts de Sant Cugat del Vallès i de Tortosa (1419-20) consta representat pel procurador del comtat de Prades, sessió del 28 d'abril de 1419: «Anthonius de Sancto Sebastiano procurator assertus comitatus de Prades et Petri Icard militis» (*Cortes*: XII, 67); en la sessió de Tortosa del 26 de febrer de 1420, Ramon Icart figura en la cèdula que presenta el comte de Cardona (*Cortes*: XII, 252). AHAT, Llibre de negocis, 1417-1422, f. 170: «Nos Petrus Ycard, miles, procurator generalis comitatis montanearum de Prades [...]» (Falset, 4 de juny de 1421). AHT, Liber consiliorum, clavarie et aliorum actuum civitatis Terracone, 1421-1422, f. 24v: «Al molt honrat e savi senyor En Ramon Icart, regent la procuració del comdat de Prades» (Tarragona, 19 d'agost de 1421). ACA, Cancelleria, reg. 2587, f. 170v: «Nos Alfonsus etc. Cum spectet ad principum potestatem futuris subditorum periculis precavere et a calumpniantium viribus deffendere debiles et inermes ut per sue provisionis industriam conantem offendere retrahat a delicto et oppressum liberet a maligno, ut igitur vos Petrus Ycard, miles, etatis octuaginta annorum vel inde circa, per nostre proteccionis presidium [...]», protecció reial a Pere Icard, esposa, fills i família (València, 9 de gener de 1418).

18. Tant Ramon Icard (ACA, Cancelleria, reg. 2382, f. 51 [Barcelona, 16 de març de 1413]) com Manuel tingueren fills amb el nom de Pere (ACA, Cancelleria, reg. 3244, 158r-160r [Tortosa, 28 d'octubre de 1434]; ANVP, Jaume Maimó, (Manuale), 29 març 1430 – 21 gener 1445: 7 desembre 1434; Martorell i Valls 1911-12: 593 i 621). Desconeixem si es tracta d'algun d'aquests, o més aviat de Pere Icard, donzell i ciutadà de Lleida, o bé d'algú altre.

19. ACA, Patrimonials, Queralt, lligall 24, núm. 24 (Valls, 3 de maig de 1430).

20. Arxiu Històric de Tarragona (= AHT), Fons Municipal, Liber consulatus et clavarie civitatis Terracone, 1424-1429, f. 54r (17 de febrer de 1427); Liber consiliorum civitatis Terracone, 1425-1427, f. 48v (17 de febrer de 1427); Liber consiliorum civitatis Terracone, 1426-1429, ff. 28r i 44r (17 de febrer de 1427); Liber consiliorum civitatis Terracone, 1428-1429, ff. 45 i 59r (5 i 30 de juliol de 1429); Liber consiliorum civitatis Terracone, 1429-1430, f. 39v (14 de setembre de 1429), f. 34v (26 d'abril de 1430); Liber consiliorum civitatis Terracone, 1431-1432, f. 35v (27 de setembre de 1430), i en els volums següents fins al liber consiliorum civitatis Terracone, 1443-1444, f. 32v (2 de desembre de 1443).

21. AHAT, Testaments, 1446-1471, ff. 43v-46v (Tarragona, 22 d'octubre de 1459).

que ens trobem davant el nebot de Melcior Icard i el nét de Pere Icard, senyor de Torredembarra. Per tant, si acceptem que Lluís Icard donzell present a les corts de 1421 és el mateix Lluís Icard donzell, documentat com a batxiller en decrets el 1423[22] i després com a batxiller en cascun dret fins al 1429, el donzell Joan Icard que consta com a germà seu el 1428 només pot ésser el Joan Icard major de les mateixes corts i un fill de Pere Icard, procurador del comtat de Prades.

Aquest Lluís Icard batxiller, fill de Pere i germà de Joan, és un candidat idoni per a la identificació amb el poeta per una raó major: és aquesta branca familiar, la de Falset, la que trobem documentada en relació a la cort, l'hàbitat natural de la poesia. A partir de Pere, procurador del comtat de Prades, els Icard de Falset entraren al servei de la casa reial i emparentaren amb el governador general Lluís de Requesens i amb el batlle general Pere Basset. Els versos d'Icard ens suggeriran, més endavant, aquestes relacions familiars. D'altra banda, la figura d'un batxiller casa a la perfecció amb els coneixements escolars exhibits a la *Consolació* (Cabré 2002: 57). I no caldria dir que les peces a Margarida de Prades fan sentit del tot si les compongué un fill del procurador del comtat.

En canvi, el donzell Lluís Icard, ciutadà de Lleida, proposat per Rubió i Balaguer (1953) i, amb dubtes, per Molas (1962), i acollit per Riquer (1964: 641), no satisfà cap d'aquestes raons, i seria en tot cas una mica massa jove: adobat a cavaller entre 1429 i 1430, costa pensar que pogués escriure cobles per a Margarida de Prades entre 1414 i 1416 (vegeu el segon epígraf). No consten relacions amb la casa reial de Pere Icard, donzell i ciutadà de Lleida, ni del seu fill amb Maria de Subirats Lluís Icard àlias de Subirats.[23]

2. Resolguem ara una possible objecció. S'ha donat per fet (Riquer 1950: 289-291, Molas 1962: 231-232, Riquer 1964: 642-643) que vers 1396 el poeta Lluís Icard va celebrar Elionor de Pau, una dama de Violant de Bar coneguda com Na Pau, en la cobla que

22. Lluís Icard consta com a batxiller en decrets en AHT, Fons municipal, llibre de procures i redacció d'àpoques, (7 maig 1418- 31 desembre 1423): Pere Moles, simple clergue tonsurat de Sant Boi del Llobregat, fa procuradors seus «vos honorabilem Ludovicum Ycart, domicellum, in decretis bacallarium, Barchinone comorantem et discretum Iacobum Mayolam, presbiterum, beneficiatum in sede Terracone, et utrumque vestrum insolum» (Tarragona, 11 de gener de 1423). Aquest Jaume Mayola, prevere, ha d'ésser el mateix Jaume Mayola, prevere de Falset, que signa una àpoca «Petro Ycart, militi, licet absenti tanquam presenti et legittime administratori venerabilium Manuelis, Alfonsi, Aldonse, filiorum vestrorum, heredum honorabilis Gabrielis Ycart, quondam, militis, filii vestrum, ab intestato defuncti, fratris ex utroque latere dictorum Manuelis, Alfonsi et Aldonse» (Vilafranca del Penedès, 28 d'abril de 1416), ANVP, Joan Cabreny, Liber notularum, (27 desembre 1415 – 9 setembre 1416). Encara, Manuel Icard assignà Jaume Mayola, prevere, beneficiat a la seu de Tarragona, tutor testamentari del seu fill Pere Icard segons consta en l'inventari de béns de la casa de Tortosa de Pere Basset del 18 de juliol de 1430 (Martorell / Valls 1911-12: 621). Aquests documents són, doncs, un altre argument a favor de la filiació proposada del jurista Lluís Icard.

23. Desconeixem quin era el grau de parentiu de Pere Icard, donzell i ciutadà de Lleida, amb els Icard de Falset i de Torredembarra. No devia ésser gaire llunyà, car sabem per una sentència de Maria de Castella que Manuel Icard prometé pagà cinc-cents florins per casar Eufrasina, filla de Guillem Icard, doctor en lleis, i que Pere Icard col·locà en matrimoni i dotà Eufrasina per voluntat de Manuel i confiant en la seva promesa. Pere Icard i la seva esposa demanaren diverses vegades la quantitat a Manuel, i després a Melcior Icard, tutor i curador de les persones i els béns de Pere i Joan, fills de Manuel, ACA, Cancelleria, reg. 3244, 158r-160r (Tortosa, 28 oct i 2 novembre 1434).

comença «Na Pau, Na Pau, tant desir vostra pau» (Molas 1962: 254). Però no documentem els Icard ni en relació amb Joan I i Violant de Bar, ni amb Martí I i Maria de Luna. Aquesta Elionor documentada l'any 1396 havia d'ésser encara una nena, car els seus pares, Francesc de Pau, majordom de Joan I i de Violant de Bar, i Francina, donzella de la reina i filla de Berenguer d'Hortafà, majordom del rei, contragueren matrimoni l'any 1392 (cosa que fa impossible que Icard compongués la cobla vers 1396).[24] Francesc de Pau viatjà al servei de Ferran d'Antequera en missió diplomàtica a les corts del rei de França i d'Anglaterra (1413)[25] i figura també com a camarlenc en la nòmina del príncep Alfons durant els anys 1414-1416 (Aragó 1970: 290), i aquests són els anys en què situarem les cobles de Lluís Icard a Margarida de Prades.[26]

3. Tenim encara més documentació a favor de la identificació que proposem. Devem a l'amabilitat de Jaume Riera una carta que dóna testimoni que la família Icard assistí a les Corts des de les sessions de Tortosa:

> Car ffrare, abastar deuria lo deportar de València atenent la ffretura que fas açí, e la Reyna que tot jorn demana de tu. Mas, pus vós vos trobau en raons ab aquexes senyores, de tot lo restant vos va fort poch lo cor. Per què·ns plauria, per vostra honor matexa e perquè yo·n hauria plaher, que donàseu recapte en ço per què sou anat e no metéseu tots vostres fets en truffes ni en parencerihes, ni volria féseu parlar la gent més que no fan, car ja·n parlen prou. La Reyna s'ic parteix demà per anar a la Çínia per aver resposta dels valençians, e d'aquí sens tornar ha Tortosa per Enposta, Ella se'n va a Barcelona, hon ha porrogades les corts a ·xxiii· del present mes de juny. Per què volrria que tu foses ací e donases recapte a les coses que saps, e no vulles que negú se clam de tu. Trobaràs, frare, que Pedro de Casada se'n és anat a Saragoça per ço com lo coll li va imflar, e los metges ageren dupte que no s'i metés foch e axí que s'i donàs recapte que·s obrís. Axí que ell confesà e combregà, e no s'o obrí. E puxs a tomat hopenihon que en Tortosa no poria guarir, és se'n anat a Saragoça, que diu lla guarrà. Lo teu puix se'n partí ahir, que se'n va a Barçalona, car dix que [ja]·t avia

24. ACA, Cancelleria, reg. 1933, ff. 7r-11r: donació d'una renda anual de dos mil sous a Francesc de Pau, cavaller, i d'una renda de mil sous anuals a Francina d'Hortafà, promesa de Francesc de Pau, amb motiu de llur matrimoni (Pedralbes, 3 de juliol de 1392; Barcelona, 10 de juliol de 1392); reg. 2039, f. 114r i f. 115r: Violant de Bar fa una donació graciosa de tres mil florins d'Aragó al seu majordom Francesc de Pau i una altra de mil florins a la seva donzella Francina d'Hortafà amb motiu de llurs esposalles i lletra de la reina a la cort romana sol·licitant la dispensa de consanguinitat (Barcelona, 5 i 10 d'abril de 1392). Vegeu la *Gran Enciclopèdia Catalana*, s.v. «Francesc de Pau», entrada a càrrec de Jaume Riera.

25. ACA, Cancelleria, reg. 2383, f. 48v: mossèn Francesc de Pau i mossèn Lluís de Castellví ambaixadors de Ferran d'Antequera davant el rei d'Anglaterra (Barcelona, 10 de juny de 1413); reg. 2401, ff. 90r-94r: credencials per a mossèn Francesc de Pau i misser Lluís de Castellví davant Carles VI de França, Lluís II d'Anjou, el delfí Lluís, els ducs de Borgonya, Orleans, Berry, el comte de la Marcha, etc, i davant Enric IV d'Anglaterra, els ducs de Gloucester i de York, l'arquebisbe de Canterbury, etc. (Barcelona, 10 de març de 1413). reg. 2412, f. 33v, 36v i 41v: ordres de pagament a mossèn Francesc de Pau, a misser Lluís de Castellví i a l'herald Peñafiel, enviats en ambaixada al rei d'Anglaterra (Barcelona, 23 de juliol de 1413; Cervera, 30 de juliol de 1413; setge de Balaguer, 23 d'agost de 1413).

26. ACA, Mestre racional, reg. 935 (1412-16), ff. 45v, 53r, 61v, 69v, 77v, 85r, 93r, 102r: trasllats de certificacions de les pagues corresponents a mossèn Francesc de Pau com a camarlenc del príncep. Cita el document Aragó (1970).

sperat ·x· jorns més que no·t havia promès. Pedro és açí que·t spera e·t sperarà mentre que yo sia açí, car en altra manera no ych ha manera de aturar. Ma mare e ma sor se'n van dimarts primer vinent al comdat de Prades, per què volria tu foses ací abans no ych partís e parlaríem de moltes coses. E no·t dic pus, sinó que·t prech que·m recomans molt e molt e molt a totes aquexes senyores, a la muller de mossèn Manuel, e a la muller de mossèn Miquel, e molt a la monga, e a cascuna besa la mà ·vi· vegades de part mia, e abraça Na Violant de la senyora de mossèn Manuel de part mia bé e ben stret. E diges a aquexes senyores que si res en lo món los serà plasent en aquesta terra ni en Barçalona, hon yo vaix ara, que ordenen de mi a tot lur manament, car axí a bon voler com elles me gosaran amprar axí ab bon voler ho ab millor, si millor puix, yo u compliré. Totes aquestes dones se recomanen a tu, e molt més en aquexes senyores, si bé no les se conexen sinó per fama. Diu ma sor que la fe promesa que dimarts series ací, que trencada és, car altre dimarts és pasat despuix. Scrita ab mal de ventrell en Tortosa a ·v· de juny [de 1421]. Ton frare Ycart.

Al honorable e car frare [Ant]honi ça-Era, en València darrere la Sala del Consell.[27]

Aquesta carta fou escrita per un Icard que assistí a les Corts a Tortosa i que sembla que acompanyava la reina Maria de Castella. La signatura «Ton frare Ycart» correspon a la salutació amical «Car frare» a Antoni ça-Era. Es tracta d'una *salutatio* aconsellada entre amics en l'*ars epistolandi* (Rubió i Balaguer 1943: 150), i per això, dit sigui de passada, l'adreçament no és estrany en la poesia escrita en un cercle d'amics, com és el cas de la *Consolació* d'Icart per a un anònim «ome gentil» (v. 169), «amichs» (v. 2) i «ffrayres» (vv. 76 i 515) malalt d'amor (Molas 1984: 134 i 147), o del seu debat amb un Rajadell, «Fraires molt cars» (Rialc, 83.5). Els ça-Era eren una família de juristes valenciana (Graullera 2000: 136-137) i Antoni ça-Era el 1420 era sobrecoc de la reina Maria.[28] Pedro de Quesada era un cambrer del rei, i un home de la cort havia de tenir necessàriament amistats a València, almenys «per fama». Parlar de dames, donzelles i monges, fer-los la cort i escriure cançons porta a pensar en el poeta Lluís Icard, si bé l'interès pel sexe femení no és exclusiu dels homes que també saben compondre poesies. En aquesta carta, però, apareix una dada important: la mare és viva. Això exclou que en puguin ser autors els fills del primer matrimoni de Pere Icard de Falset: Gabriel, Manuel i Alfons.[29] Ens resta considerar Ramon, Melcior i els més que probables fills Joan i Lluís. Fins podria tractar-se de Joan Icard, donzell, nét de Pere Icard, però la mare i la germana tornant

27. ACA, Cartes reials d'Alfons IV per incorporar.

28. Arxiu del Regne de València, Cancelleria, reg. 454, ff. 11v-12r: lletra del rei al batlle general del regne de València, Joan Mercader, que pagui 300 florins al «feel sobrecoch de nostra molt cara muller la reyna n'Antoni ça-Era» (23 de febrer de 1420); ACA, Mestre racional, reg. 541 (tresoreria de la reina, maig – setembre de 1420), f. 98v: pagament a Antoni ça-Era, sobrecoc de la reina per raó de sa quitació.

29. Gabriel consta mort l'abril de 1416, i en aquells moments els seus germans de pare i mare són Manuel, Alfons i Aldonça, cf. ANVP, Joan Cabreny, Liber notularum, 27 desembre 1415 – 9 setembre 1416: àpoca de Jaume Mayola, prevere de Falset. Manuel heretà el senyoriu de Torredembarra, i per això suposem que era el fill més gran a la mort del pare. L'última documentació que tenim de Ramon Icard és de l'agost de 1421: vegeu més amunt, nota 16. Per la sentència a favor de Pere Icard i de Joana de Subirats i contra Melcior Icard, sabem que la segona esposa de Pere Icard, cavaller, senyor de Torredembarra i de la Vespella, era Francesca (ACA, Cancelleria, reg. 3244, 158r-160r). Pel testament de Melcior Icard dictat a Valls el 3 de maig de 1430 davant el notari Joan Maseller, sabem que era fill de Francesca (ACA, Patrimonials, Queralt, lligall 24, núm. 24).

al comtat de Prades fan pensar en un fill i no en un nét. Si considerem que l'únic Icard del qual coneixem funcions públiques, a més de Manuel, és Lluís Icard, donzell i batxiller en decrets (i convé recordar que la reina a corts necessitava que l'acompanyessin sobretot juristes), conclourem que a més d'ésser un òptim candidat per a la carta pel seu ofici en les lleis i pel que això significa de coneixement de l'art d'escriure, la carta al seu amic de València esdevé un altre argument per identificar el Lluís Icard afalagador de dames, donzelles i monges amb el poeta del mateix nom. Encara ens podríem demanar qui és la germana que acompanya la mare. A més d'Aldonça, germana *ex utroque latere* de Manuel, coneixem Beatriu, germana de pare de Manuel Icard, la qual en canvi podria ésser germana de pare i mare de l'Icard amic i «frare» d'Antoni ça-Era de València. Aquesta Beatriu Icard és casà amb Joan de Requesens.[30]

En resum, els Icard amb la nova monarquia es desplaçaren de Falset a Tarragona, es relacionaren amb la casa reial, emparentaren amb la casa del batlle general Pere Basset i amb la casa del governador general Lluís de Requesens, i donaren un poeta important que prestava els seus oficis a la reina Maria de Castella. Aquest poeta va celebrar la reina viuda Margarida de Prades, i ara mirarem de precisar-ne la circumstància.

2. L'ENTORN POÈTIC DE MARGARIDA DE PRADES

Coneixem tretze composicions de Lluís Icard: la llarga *Consolació* (Molas 1984), un debat amb un Rajadell sense identificar (Rialc, 83.5, 83.14 i 144.1) i les onze cançons i esparses editades per Molas (1962). La peça «De novelh joy e de novelh' amor» (una octava i quatre versos sota la rúbrica «Tornada») és de fet una cançó conservada fragmentàriament (Tavani 1988: 149-150); aquesta mutilació, i altres de menors, fan veure que les poesies d'Icard copiades al *Cançoner Vega Aguiló* (confegit a la dècada de 1420) tenen al darrera una transmissió accidentada. S'adrecen a Margarida de Prades la cançó a «Castelhs d'onor» (I, ed. Molas 1962, que seguim d'ara endavant en la numeració) i, amb gran probabilitat, també la cançó a «L'onor del mon» (II), com argumenta Molas (1962: 229-230) resumint i matisant treballs previs de Martí de Riquer. És ben sabut que Jordi de Sant Jordi (ja actiu prou abans de 1418 i mort el 1424), cambrer del jove Alfons, lloà la reina Margarida sota els senyals «Castelh d'onor» i «Reyna d'onor», i que l'enigmàtic Arnau March compongué una cançó d'amor tençonada amb una sentència que «no és ací per manament de la senyora reyna Dona Margarida». Ara sabem que Arnau March havia estat cambrer del rei Martí.[31] Sembla que Margarida, viuda reial als vint-i-quatre

30. Segons la genealogia d'Armand de Fluvià a la *Gran Enciclopèdia Catalana*, es tracta d'un germà del governador general Lluís de Requesens. Sigui com sigui, ha d'ésser un parent proper, car Manuel Icard, reclama als fills del governador general Lluís de Requesens el dot de la seva germana, vídua de Joan de Requesens; vegeu ACA, Cancelleria, reg. 2612, f. 130 (València, 25 d'abril de 1427).

31. ACA, Cancelleria, reg. 2272, 41-42r: lletra de Martí I al seu fill Martí, rei de Sicília i infant d'Aragó, comunicant-li que «lo feel cambrer nostre n'Arnau March de nostre voler se'n va en Sicília per servir a vós» (València, 20 de setembre de 1407).

anys, era una dona molt bella. Reunia totes les condicions perquè la cantessin els poetes cortesans de l'entorn, com expliquen en unes pàgines excel·lents Martí de Riquer i Lola Badia (1984: 34-43, 314-326). Com que més amunt hem deduït que Lluís Icard no celebrà Na Pau el 1396, aquestes peces a Margarida són el primer agafador per situar la seva activitat poètica.

Hem escrit *entorn* i no *cort* per no caure en el parany de la literatura. Una cort es configura per la presència fixa d'uns servidors a sou, i la jove viuda no s'ho podia permetre, com ens féu observar Jaume Riera. Un cop d'ull al registre que conté la seva correspondència (ACA, reg. 2355, anys 1412-1421) deixa veure la penúria de Margarida a partir de l'entronització de Ferran d'Antequera, amb freqüents referències a la seva «gran» o «urgent necessitat». La casa de la reina era molt reduïda, el seu secretari fou Pere Suau, i passava constants dificultats (Duran Cañameras 1956: 18-33). En una carta del 29 de novembre de 1413 al secretari reial Diego Fernández de Vadillo, expressa amb claredat la misèria i la vergonya de la situació (aquesta lletra i la citada tot seguit, les reproduïm en Apèndix pel seu valor documental). En una altra carta, ara al rei Ferran i amb data de 10 de febrer de 1414, es clama que «és cosa may no hoÿda que reyna, mort lo rey, sia stada deposada de la cambra», i s'hi expressa en forma encara més descarnada, advertint que «si axí havem a viure» li caldrà anar «lla on vós siats», car d'aquesta manera «com en vostra casa siam nos darets alguna manera la vida» (Apèndix, doc. II). No ha d'estranyar, doncs, que s'afegís a la cort –ella certament no en tenia– a expenses del rei. Aquest mateix registre ens permet resseguir l'itinerari de Margarida. El 12 de juny de 1414, Ferran I clogué a Saragossa les Corts d'Aragó, i el primer de juliol era a Morella per entrevistar-se amb Benet XIII. Margarida de Prades consta a la vila de Morella el 10 de juliol, i ja no deixà la cort. La seguí a Montblanc, a València i a Perpinyà, d'on partí el rei Ferran el 8 de febrer de 1416. Margarida residí a Perpinyà en un alberg cedit pel vescomte Ramon de Perellós, i a mitjan febrer tornà cap a Barcelona.[32]

A efectes d'història literària, això vol dir que l'entorn de poetes que la lloaren no constituïa una cort de la reina Margarida: eren poetes de la cort reial. D'ocasions propícies per adreçar-s'hi n'hi hagué moltes durant aquest any i mig llarg. Les vistes de Ferran I amb Benet XIII duraren de juliol fins a mitjan mes de setembre de 1414, i a finals d'aquest mes el rei era a Montblanc per obrir les Corts. Per Nadal ja era a València, i el mes de juny de 1415 se celebraren a la mateixa ciutat les noces del príncep Alfons amb Maria de Castella. A finals d'agost el rei s'embarcà al Puig cap a Perpinyà, on arribà el primer de setembre. D'ocis i estones per omplir entre negociacions, esperes i moments de distensió degué haver-n'hi molts. Acompanyaven el príncep Alfons Jordi de Sant Jordi i Íñigo López de Mendoza; seguien el rei Ferran Alfonso Enríquez, almirall de Castella, amb el seu fill Juan Enríquez, i Enric de Villena, i l'infant Joan, fins que partí

32. ACA, Cancelleria, reg. 2355, f. 86v: «Mossèn Pons. Com lo vescomte nos haje prestat lo seu alberch, e vós segons nos ha dit tingats les claus, pregam-vos les nos vullats tremetre [...]», lletra a mossèn Ponç de Perellós (Perpinyà, 9 de gener de 1416). Duran Cañameras (1956: 21) deduí que es tractava de l'alberg del vescomte d'Illa, però la cosa més probable en el context és que s'estigui parlant de l'alberg del vescomte Ramon de Perellós, germà de Ponç de Perellós. Per a Margarida de Prades i la seva estada a Perpinyà, vegeu també Fort i Cogul (1960) i Vendrell (1984).

cap a Sicília a començament de març de 1415, amb Diego Gómez de Sandoval, *adelantado* de Castella, entre els homes interessats en la lírica cortesa. També l'infant Enric d'Aragó viatjà fins a Perpinyà entre els ambaixadors del rei de Castella. Lluís Icard devia anar entre els juristes i canonistes que acompanyen el rei, sigui en les vistes amb Benet XIII i l'emperador Segimon o en les Corts de Montblanc. Als seus versos esmenta la fama de la «reyna de prets» (I, v. 22), i lloa «la flor del mon elesta» (I, v. 37) i una «joyosa flor de lir» (VIII, v. 7) que semblen una al·lusió a la flor de lis de les armes dels Prades, que també utilitzà la reina Margarida com es pot comprovar en el registre conservat d'ella. En resum, Lluís Icard, fill de Pere i de la vila de Falset, al comtat de Prades, s'afegí a l'entorn dels que cantaren Margarida de Prades entre 1414 i 1416.

3. APUNTS SOBRE LA POESIA DE LLUÍS ICARD

La datació de les cançons I i II d'Icard en aquests anys no contradiu gens el que podem dir sobre la *Consolació*. Com hem vist, s'adreça a un amic noble, tractat de germà, al qual vol curar de la malaltia d'amor. No ens ocuparem ara del gènere d'aquesta peça, ni de la relació amb obres similars, si no és per observar que fra Joan Basset també compongué una obra del gènere, faceciosa però, per a Guerau de Maçanet, «Garaus amics» (Bohigas 1988: 65). No sabem, però, si aquest Joan Basset tenia relació de parentiu amb el batlle general Pere Basset amb qui havia emparentat la família Icard. Sí que creiem poder assegurar, en canvi, que «l'axcelhen pros reÿna / regnant en Aragó» dels versos 178-179 (Molas 1984: 138), a la qual serveix per «offici» (v. 176) el destinatari de la *Consolació*, ha de ser Maria de Castella, d'acord amb la nova identificació del poeta, per més d'una raó.

Al primer apartat hem vist que Icard no era actiu encara en temps de Joan I i Violant, ni mentre foren reines regnants Maria de Luna i Margarida de Prades (1396-1410), la proposta més convincent fins ara (Molas 1984: 132). També hi hem vist, per contra, que els Icard de Falset, Lluís inclòs, anaren a corts el 1421 a sol·licitud de Maria de Castella, esposa del rei Alfons. I encara hi hem vist, si donem per segur que Lluís Icard és autor de la carta del mateix any a Antoni ça-Era reproduïda més amunt, que autor i destinatari pertanyien a la cort d'aquesta reina. Afegim, per acabar, que la rúbrica «domine regine nunc regnantis» és corrent en els registres de la cancelleria d'aquest moment,[33] ja que ens

33. Vegeu les rúbriques dels registres de *pecunie* d'aquests anys, ACA, Cancelleria, reg. 2701 (anys 1416-18), f. 16r («pro domina regina»), f. 86r («domine regine nunc regnantis»), f. 87v («domine regine nunc regnantis»), f. 89v («domine regine nunc regnantis»), f. 92r («domine regine nunc regnantis»), f. 118r («domine regine»), f. 144r («domine regine nunc regnantis»), 145v («domine regine Aragonum»), 180r («domine regine»); reg. 2703 (anys 1418-19), ff. 114v, 117r, 138r, 141v, 151v, 163r i 195r («domine regine»); reg. 2705 (anys 1419-1423), f. 7r («pro illustri regina nunc regnante»), f. 35v («pro illustri regina Aragonum»), f. 42r («illustris regine Marie regnantis»), f. 83v («domine regine regnantis»). En els registres de *pecunie* del regnat de Ferran d'Antequera la mateixa rúbrica apareix referida a Elionor d'Alburquerque en ACA, Cancelleria, reg. 2412 (anys 1413-16), f. 20r («de la senyo-

aquests anys tenim també a Aragó les reines Violant de Bar, Margarida de Prades i Elionor d'Alburquerque. Creiem, doncs, que la *Consolació* fou escrita en aquesta cort per obra de Lluís Icard batxiller, fent el paper de savi conseller, i per a un amic «gentil» (noble o cavaller) amb «offici» a la cort, el qual en la ficció servia «per amor fina» (v. 177) la reina «regnant» Maria de Castella. Haurem de datar el text a partir de 1416, o més aviat a partir de 1421, i abans de 1429, any de la mort del nostre poeta.

L'únic estudi seriós del contingut de les cobles d'Icard n'ha destacat la uniformitat i la fidelitat a les convencions d'arrel trobadoresca (Molas 1962: 234). Però de la mateixa manera que alguns elements originals de la *Consolació* ara els podem entendre sabent que el poeta tenia formació escolar (Cabré 2002: 56), perquè era batxiller, en la seva lírica trobem motius insòlits que podem resseguir gràcies a la identificació biogràfica proposada. Per exemple, Lluís de Requesens dedica els seus versos a una dama que amaga sota el senyal d'«Ulls falaguers» (Rialc, 145.4-6), i en Lluís Icard llegim: «quez ab tal maestria / la formech Dieu, que la clartatz que raya / de ley me fay los hulhs falagajar, / que no la puch bonamén figurar; / donchs, quan la vey, la vista se·n smaya» (Molas 1962: 245). Recordem que els Icard emparentaren amb la casa del governador general Lluís de Requesens. I observem, de passada, que la llum que *raja* dels ulls potser prové de la poesia italiana, com ho fan «els rays de sa vista» ja presents a la poesia de Melcior de Gualbes (Riquer 1964: 618).

En tot cas, la millor finestra a les cobles d'Icard l'obre una lectura acarada amb les poesies de Jordi de Sant Jordi, una connexió probable per virtut de les cobles a Margarida de Prades. Els versos de Jordi de Sant Jordi destaquen per la seva elaboració del trobar ric, i per la fixació dels versos estramps, sempre seguint la petja d'Andreu Febrer. A la poesia I d'Icard, per començar, hi trobaríem el mot-rima «Anoch» (v. 25), patriarca i rim ben peculiar, que també apareix en una poesia de Jordi de Sant Jordi (Riquer / Badia 1984: 184). A la mateixa cobla, Icard acaba amb el sintagma «e que del mon portas ceptra y corona» (v. 32), que recorda «vos portats le timbre / sus quantes són e·l mundanal registre» en l'elogi paral·lel de Jordi de Sant Jordi (Riquer / Badia 1984: 176). Més enllà de les coincidències motivades per una *laus* a la reina Margarida, i el recurs de tots dos poetes al *topos* de l'enamorada com a obra mestra de Déu, observem en altres versos d'Icard la simpatia amb els estramps. Així, a la cançó III en rims cars a «Mos gays desirs», hi trobem el mot-rima «verga» (sens dubte triat perquè és un dels sis que apareixen a la sextina d'Arnaut Daniel que inspirà els estramps), i d'aquesta peça i de la poesia IV per a la mateixa dama colliríem un florilegi de mots-rima afí als cèlebres estramps de Jordi de Sant Jordi: compareu «ferma» (III, v. 17), «refferma» (III, v. 19), «insigne» (III, v. 32), «segle» (IV, v. 27), «carçer» (IV, v. 36) i «noble» (IV, vv. 45 i 50) amb els rims estramps del poeta valencià («segle», «signe», «carçre», «ferma», «noble», «afferma»), el qual també ret tribut a la sextina d'Arnaut Daniel amb el mot «ungla» (Riquer / Badia 1984: 168-176), com ho havia fet Andreu Febrer. Notem, encara, que la singular poesia

ra reyna regnant»), f. 23r («domine regine regnantis»), f. 29r («domine regine Aragonum»), f. 32r («domine regine nunc regnantis»), 39r («domine regine Aragonum»). En els altres volums de la mateixa sèrie es llegeix «domine regine» o bé «pro domina regina», ACA, Cancelleria, regs. 2411 (anys 1412-16), 2413 (any 1414), 2414 (anys 1414-16) i 2415 (anys 1414-16).

IV d'Icard està escrita en cobles de nou versos coronades amb un vers de rima estrampa (Tavani 1988: 151). I encara podem apuntar «Si be no·m platz xentar canço ne vers, / e le jorns clars m'es pus nuyts e tenebre» (IV, v. 1-2), que recorda de nou Jordi de Sant Jordi, «lo jorn m'es nuyt e fay clar de l'escur» (Riquer / Badia 1984: 226), entre molts altres llocs dignes d'atenció.

Aquesta simpatia va més enllà de l'art de versificar i d'alguns motius lírics. Escrivint ja a la segona dècada del segle XV, Icard rebia la influència de Febrer i s'integrava en la generació poètica de Jordi de Sant Jordi, Guerau de Maçanet i fra Basset, una generació activa en els anys del rei Ferran i els primers del jove Alfons abans no s'embarqués cap a Itàlia. Icard podria semblar-nos arcaic per la seva participació en un consistori poètic: fa servir rims com ara *-ulha* (I i IV) i mots-rima com ara «cossistoris» (I, v. 21), esmenta el «gay sauber» (II, v. 38) i envia aquesta peça a la correcció de «los senhors set» (II, v. 39). Però també Gilabert de Pròixida oferí una cançó al «novell cocistori» (VI, v. 42; ed. Riquer 1954: 51), i es pot dubtar si aquestes obres es presentaven als set mantenidors de Tolosa de Llenguadoc o als nous concursos barcelonins que en derivaven, de Joan I al rei Ferran, i més enllà. En tot cas això no ha d'impedir veure que molts versos d'Icard s'escriuen a un «Àngel» (Andreu Febrer havia fet servir el terme com a senyal) o «Àngel perfeyt» (en anàfora a la poesia V, a «Mos gays desirs», i també present a la canço IX, incompleta), i que la poesia III, a la mateixa destinatària, s'hi refereix com a «dona benigna» (III, v. 29), un adjectiu clàssic de la poesia estilnovista. Amb aquesta permeabilitat a la poesia italiana, conjugada amb la sòlida tradició de la fina amor, Icard s'ajusta del tot a una generació poètica de trànsit, la de Jordi de Sant Jordi, la que figurava al *Cançoner Vega Aguiló* amb la força de l'actualitat i va obrir camí a Ausiàs March i els seus contemporanis.

APÈNDIX

I

La reyna Margarita.

Mossèn Diago. Per letra de frare Gabriel Tortós de la orde dels preÿcadors som stades informades del bon voler lo qual havets vers nostres afers, jatsia que nós n'érem ben certa, car per obra o havíets tota vegada mostrat, per què us o regraciam molt. E pregamvos molt affectuosament que vós per esguard e contemplació nostra nos vullats prestament desliurar les provisions les quals lo senyor Rey, nostre car nebot, nos ha manades fer axí bones e bastants com nos sien necessàrias. Aprés vos pregam que vós vullats de nostre part pregar e supplicar lo dit senyor Rey que sia de sa mercè que ell vulla socórrer a nostre gran necessitat, la qual podets ell e vós pensar que és molt gran, com de ell despuys és en esta terra no hajam haüts sinó iiim cccc florins entre diverses vegades, ab los quals attès lo temps havem malastrugament sostengut nostre stat; majorment, com la hora que·ls rebíem los devíam e encara no·ns bastaven en pagar lo deute que rocegàvem

per nostra vida. E que li plàcia que vulla donar manera que no·ns faça viure ab aquesta misèria, anant-li almoynant de tras, qui a ell és enujós e a nós molt vergonyós. Lo acorriment que a present li demanam és que, dels iiim dc florins qui·ns resten de aquesta anyada, nos do almenys ara en aquestes festes de Nadal m florins, o almenys los dc, e restaran los iiim florins; car, si en açò no·ns socorre, no havem manera si no molt miserable de passar-les. E si són algunes coses les quals per vós fer puscham, scrivits-nos-en, car nós de bon voler les complirem per obra. E sia la Sancta Trinitat vostra guarda. Dada en Barcelona sots nostre segell secret a xxviiii de noembre any mccccxiii. La reyna Margarita.

Al amat nostre mossèn Diago de Vadello, secretari de nostre molt car nebot lo Rey.

Domina regina mandavit michi Petro Suau.

(ACA, Cancelleria, reg. 2355, f. 29)

II

Molt alt e molt excel·lent príncep e poderós senyor, molt car e molt amat nebot nostre. Si los afanys e fretures los quals havem en sostanir nostre stat e vida a vós no eren manifestats o per nós personalment o per nostres letres o per mijanes persones, creem que vós no hauríets tant càrrech en no sotsvenir-nos en aquells als quals creem sots tengut com haurets pus ne siats certificat. On, molt alt e molt excel·lent príncep e poderós senyor, e nebot nostre molt car e molt amat, vos certificam que, per ço com per vós no·ns és complit ço que ab vostra carta e en fe vostra nos havets promès de donar cascun any per la dita rahó, ans (lo qui a nós és assats dolorós de comptar) nos havets cessat lo primer any de complir ço que promès nos havíets, nós vivim e passam ab gran afany e misèria nostra vida e stat. Car, de viiim florins que de vostres cófrens nos havíets promesos de dar, nos resten d'aquest any iiim dc florins, los quals, jatsia los nos haguésets assignats sobre les demandes de la coronació, no havem poscuts haver, ans nos és stat respost que, per ço com vós senyor havets ordonat que no sia feta demanda als hòmens de la Sgleya, que los drets de la dita coronació no bastaran a pagar de la reyna dona Yolant, la qual és primera de la dita nostra dels dits iiim dc florins. Ne pijor és no havem haüts los dc florins los quals dels dits iiim dc florins nos havíats manats donar per les festes de Nadal passades, responent-vos que la letra no basta en dar-los-nos. És axí mateix ver que no havem haüts los iim florins de Sicília, ne los iim florins que·ns havien a donar los aldeans de Darocha per un quart, les quals totes quantitats creem vós pensats hajam haüdes. Per què, pregam e supplicam a vós molt affectuosament que per esguard e reverència de Nostre Senyor Déus, per lo qual vós sots lo Rey en la terra, e considerant nostra viduïtat e stat e de qui som stades muller ne lo grau de consanguinitat que havets ab nós, vós vullats fer no visquam ab aquesta miserabilitat tant gran e que vullats ordonar hajam manera de no haver-vos a demanar almoynant ço que per nostra vida havem mester. Car, si axí havem a viure, convendrà'ns, e axí u havem en propòsit de fer-ho prestament, que anem lla on vós siats e de seguir-vos continuadament, creents que com en casa vostra siam nos darets alguna manera la vida. Lo senyor Rey marit e senyor nostre, a qui Déus do sant repòs, nos cuydave haver ben provehides en nostra vida per les assignacions quens havie fetes en Aragó, les quals ab acta de cort nos havets levades, nós no oÿdes ne

appellades, qui és cosa may no hoÿda que Reyna, mort lo Rey, sia stada deposada de la cambra. De tot sia beneÿt Déus, al qual plàcia per sa misericòrdia e pietat vos vulla metre en cor e voler que vullats donar loch e manera no visquam en semblant manera. E no sens rahó de açò stam desolades e pahorugues, pensants com en aquest temps passat en lo qual havíets grans e moltes quantitats de la terra nos havets axí exoblidades en ço que per nostra vida nos havets promès de donar, e totstemps viurem axí entrò nos hajats o les dites rendes restituïdes o altres en loch d'aquelles assignades. Aquestas totes coses a vós notifficam, pregants e supplicants-vos hi vullats provehir a honor vostra e consolació nostra. E plàcia a Nostre Senyor Déus que us vulla donar longa vida e bona, seny e saber ab los quals a laor e glòria sua puscats regir e governar los regnes e terres per Ell a vós comanats ab exalçament de vostra corona e victòria de vostres enamichs. Dada en Barcelona sots nostre segell secret a x de ffebrer any mccccxiiii. La reyna Margarita.

Al molt alt e molt excel·lent príncep e poderós senyor, molt car e molt amat nebot nostre lo senyor Rey.

Domina regina mandavit michi Petro Suau.

(ACA, Cancelleria, reg. 2355, ff. 48v-49r)

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFiQUES

Alberni, Anna (2007): «El *Procés* de Francesc de la Via, una nota de societat gironina de l'any 1406». *Actes del Tretzè Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes*, a cura de Sadurní Martí (coord.), Miriam Cabré, Francesc Feliu, Narcís Iglésias i David Prats. Barcelona: PAM, vol. III, p. 81-94.

Aragó Cabañas, Antonio Mª (1970): «La corte del infante don Alfonso». *IV Congreso de Historia de la Corona de Aragón*. Barcelona: ACA, vol. II, p. 273-293.

Bohigas, Pere (1988): *Lírica trobadoresca del segle XV. Joan Basset i altres poetes inèdits del Cançoner Vega-Aguiló*. Barcelona: IFV / PAM.

Cabré, Lluís (2002): «Dues notes de lèxic medieval: 'estremoni' i 'ereos'». *Estudi General* [*Miscel·lània d'homenatge a Modest Prats*, vol. II]. Vol. 22, p. 51-63.

Cortes] *Cortes de los antiguos reinos de Aragón y Valencia y Principado de Cataluña, Cortes de Cataluña*, 26 vols. Madrid: Real Academia de la Historia, 1896-1927.

Cubells i Llorens, Josepa (1980): «Concòrdies entre els senyors i el municipi de Torredembarra». *Estudis Altafullencs*. Vol. 4, p. 41-59.

Duran Cañameras, Fèlix. (1956): *Margarida de Prades*. Barcelona: Impremta Porcar.

Fort i Cogul, Eufemià. (1960): *Margarida de Prades*. Barcelona: Rafael Dalmau editor.

Gort Juanpere, Ezequiel (2003): *Història de Falset*. Barcelona: Rafael Dalmau editor.

Gramunt, José (1968): *Tarraco gentilicia*. Barcelona: [s. n.].

Graullera Sanz, Vicente (2000): *Los primeros juristas valencianos*. València: Colegio de Abogados de Valencia.

Guilleré, Christian (1993-1994): *Girona al segle xiv*, traducció de Núria Mañé, 2 vols. Girona: Ajuntament de Girona; Barcelona: PAM.

Hernando i Delgado, Josep (2000): «Crèdit i llibres a Barcelona, segle xv. Els contractes de venda de rendes (censals morts i violaris) garantits amb vendes simulades de llibres. El llibre, instrument econòmic i objecte de cultura». *Estudis Històrics i Documents dels Arxius de Protocols*. Vol. 18, p. 7-222.

Madurell y Marimón, José María (1963): «Encuardernadores y libreros barceloneses judíos y conversos (1322-1458)». *Sefarad*. Vol. 23, p. 74-103.

Martorell i Trabal, Francesc / Valls i Taberner, Ferran (1911-1912): «Pere Beçet (1365? – 1430)». *AIEC*. Vol. 4, p. 577-656.

Massó i Torrents, Jaume (1932): *Repertori de l'antiga literatura catalana*. Vol. I: *La poesia*. Barcelona: Editorial Alpha.

Molas, Joaquim (1962): «L'obra lírica de Lluís Icart». *ER*. Vol. X, p. 227-254.

Molas, Joaquim (1984): «Un poema inèdit de Lluís Icard». *EUC* [*Miscel·lània Aramon i Serra*, vol. IV]. Vol. XXVI, p. 131-147.

Rialc] *Repertorio Informatizzato dell'Antica Letteratura Catalana*, dirigit per Costanzo Di Girolamo i Lola Badia. <www.rialc.unina.it>.

Riquer, M. de (1950): «Contribución al estudio de los poetas catalanes que concurrieron a las justas de Tolosa». *BSCC*. Vol. 26, p. 280-310.

Riquer, Martí de, ed. (1954): *Poesies de Gilabert de Próixita*. Barcelona: Barcino (ENC A76).

Riquer, Martí de (1964): *Història de la literatura catalana. Part antiga*. Vol. 1. Barcelona: Ariel.

Riquer, Martí de / Badia, Lola (1984): *Les poesies de Jordi de Sant Jordi, cavaller valencià del segle xv*. València: Tres i Quatre.

Rovira i Gómez, Salvador-J. (2003): *La baronia de Torredembarra a l'edat moderna*. Torredembarra: Patronat Municipal de Cultura de Torredembarra.

Rubió y Balaguer, J. (1943): *Vida española en la época gótica*. Barcelona: Editorial Alberto Martín.

Rubió i Balaguer, Jordi (1953): «Literatura catalana». Díaz-Plaja, Guillermo (ed.): *Historia general de las literaturas hispánicas*. Vol. III, p. 727-886. Barcelona: Vergara. [Traducció catalana: *Història de la literatura catalana*. Vol. I. Barcelona: PAM, 1984].

Tavani, Giuseppe (1988): «Sobre la versificació de Lluís Icart». *ELLC*. Vol. XVI [*Miscel·lània Antoni M. Badia i Margarit*, vol. 8], p. 145-159.

Vendrell i Gallostra, Francesca (1984): *Margarida de Prades en el regnat de Ferran d'Antequera*. Barcelona: Reial Acadèmia de Bones Lletres.

Via, Francesc de la (1997): *Obres*, edició i estudi per Arseni Parcheco. Barcelona: Quaderns Crema.

RESUM

Aquest article proposa una nova identificació del poeta Lluís Icard a partir de documentació d'arxiu. En segon lloc, situa el moment en què la reina viuda Margarida de Prades fou celebrada per Icard i Jordi de Sant Jordi. Finalment, s'emplaça la *Consolació*

d'Icard en temps de Maria de Castella i s'esbossen les relacions literàries del poeta amb altres autors del seu temps.

MOTS CLAU: Poesia catalana medieval, Lluís Icard, Margarida de Prades

ABSTRACT

A new proposal for the identity of the poet Lluís Icard in the context of Margarida de Prades i Maria de Castella of Castile

The article offers a new proposal for the identity of the poet Lluís Icard on the basis of archival evidence. Secondly, it establishes the time at which the dowager queen Margarida de Prades was celebrated by Icard and Jordi de Sant Jordi. Lastly, it places Icard's *Consolació* in the time of Maria of Castile and outlines the relations of the poet with his literary contemporaries.

KEY WORDS: Medieval Catalan literature, Lluís Icard, Margarida de Prades.